

REVISORS RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING

Aarborten tjielte / Hattfjelldal kommune

2024

OPPSUMMERING

Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering danner grunnlag for kontrollutvalgets arbeid med *plan for forvaltningsrevisjon* og *plan for eierskapskontroll*. Revisors vurderinger er kategorisert i fargene rød, gul og grønn, hvor rød er områder som revisor vurderer å ha høy risiko og vesentlighet. I denne rapporten er bare rød og gule områder presentert.

Oversiktene nedenfor oppsummerer revisors risikovurderinger for Hattfjelldal kommune.

Forvaltningsrevisjon:

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Informasjonssikkerhet	ROS og beredskap
Bærekraft	Arbeidsgiverpolitikk og ledelse
Tidlig innsats, saksbehandling, taushetsplikt og personvern (barnevern)	Internkontroll
Sårbarhet i skole og barnehage (rekruttering)	Helse, miljø og sikkerhet
Tildeling av tjenester	Kommunesamarbeid
Utenforskap	Offentlige anskaffelser
Ivaretagelse av flyktninger	Åarjelsaemie (sør-samisk språk)
Vedlikeholdsetterslep	Bruk av tvang
	Demensomsorg
	Planarbeid
	Klima og miljø
	Brann
	Næring, skog og landbruk
Selskaper	
HaG Vekst AS	Helgeland Kraft
Hattfjelldal Service og Næringsbygg	Hattfjelldal Vekst AS

Eierskapskontroll

HaG Vekst AS	Helgeland Kraft
Hattfjelldal Service og Næringsbygg	Hattfjelldal Vekst AS

1 INNLEDNING

Kontrollutvalget i kommunen skal utarbeide en *plan for forvaltningsrevisjon* (kommunelovens § 23-3 andre ledd) og en *plan for eierskapskontroll* (kommunelovens § 23-4 andre ledd). Revisors risiko- og vesentlighetsanalyse er et innspill til kontrollutvalgets arbeid med disse planene. Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering er en invitasjon til en dialog om risikoområder i kommunen og bør suppleres med vurderinger fra kommuneorganisasjonen og kontrollutvalget selv. Vurderingen av risiko er basert på sannsynlighet for at noe inntreffer og mulig konsekvens, og disse er påpekt kort i teksten. Det er lagt vekt på å framstille risikovurderingene på en enkel måte, og risikoer som revisor har funnet uvesentlig er ikke tatt med. Denne risiko- og vesentlighetsvurderingen er sett fra revisors perspektiv og andre kan ha andre vurderinger basert på sin kunnskap om kommunen.

Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering er basert på erfaringer fra revisjonsarbeidet i kommunen, data fra eksterne kilder og årlige kontaktmøter med kommunen.

Denne rapporten er delt inn i sju områder. Disse er:

- Kommuneorganisasjon
- Økonomi
- Oppvekst
- Velferd, helse og omsorg
- Teknisk
- Eierskap

Området eierskap handler om kommunens eierstyring generelt og eierstyring av ulike selskaper. Forvaltningsrevisjon i selskaper omtales innenfor de områdene hvor de naturlig hører hjemme. Vertskommunesamarbeid og kommunalt oppgavefelleskap beskrives under kommuneorganisasjon, mens tjenestene som leveres omtales innenfor de enkelte områdene.

De ulike temaene i denne rapporten er bygd opp med en vurdering av risikoer innenfor temaområdene **generelt** i kommunene. Deretter følger et avsnitt om situasjonen i **Hattfjelldal kommune**. Hattfjelldal kommune har på noen områder funnet tiltak for å motvirke feil og svakheter i forvaltning og tjenesteyting, som gjør at vi ikke ser på temaområdet som så aktuelt for forvaltningsrevisjon som for andre kommuner.

2 KOMMUNEORGANISASJONEN

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Informasjonssikkerhet	ROS og beredskap
Bærekraft	Arbeidsgiverpolitikk og ledelse
	Internkontroll
	Helse, miljø og sikkerhet
	Kommunesamarbeid

Arbeidsgiverpolitikk og ledelse

Generelt er det en kamp om arbeidskrafta og kommunen kan oppleve utfordringer med å rekruttere nok og rett kompetanse. Når kommunen ikke klarer å løse rekrutteringsproblemene settes det i verk tiltak som fører til høyere kostnader og mindre stabilitet i bemanningen, eksempelvis bruk av vikarbyråer. En konsekvens av rekrutteringsutfordringene er at kommunen ikke klarer å rekruttere kompetanse som kommunen er pålagt å ha og mangler kompetanse og kapasitet til å få utført nødvendige tjenester. Turnover og vakanse i viktige stillinger skjer med jevne mellomrom og kan gi konsekvenser i form av manglende kontinuitet og at taus kunnskap i organisasjonen forsvinner.

Situasjonen i **Hattfjelldal kommune** er lik mange andre kommuner: Det er mange stillinger som blir stående ledig i kommunen, det er få søkere til ledige stillinger. Kommuneledelsen har oppmerksomhet på dette, og revisors inntrykk er at det settes inn stor innsats for å ha tilstrekkelig personalressurser og kompetanse for å utføre lovpålagte oppgaver. Det satses på å kvalifisere de som er i organisasjonen, men det fører i sin tur til at det mangler arbeidskraft til å sikre driften når medarbeidere er under utdanning. Det er høye kostnader med innleie av vikarer fra vikarbyrå. Kommuner i Indre Helgeland har en felles strategi, som blant annet går ut på at kommunene ikke skal overby hverandre i lønnsnivå, men samarbeide om rekruttering. Konsekvensene kan synliggjøres i kommuneøkonomien og ute i de ulike tjenestene.

Informasjonssikkerhet

Generelt er sannsynligheten for ondsinnede handlinger mot IKT-systemer økende i samfunnet. Kommunene er komplekse organisasjoner som er avhengig av IKT på de fleste områder. Hvis IKT-systemet rammes av en hendelse som setter det ut av funksjon, er konsekvensen at kommunens virksomhet blir skadelidende på ulike måter. Økende grad av digitalisering gir effektive løsninger, men det er sannsynlig at bevisstheten omkring IKT-sikkerhet ikke er til stede i hele organisasjonen, med eksempelvis den konsekvens at brukere trykker på en lenke som gir uvedkommende tilganger. IKT-sikkerhet er relatert til

personvernforordningen og håndtering av personopplysninger, eksempelvis med den konsekvens at personopplysninger kommer på avveie.

Hattfjelldal kommune har felles IKT-avdeling med Grane kommune, bestående av 3 årsverk, hvorav Hattfjelldal finansierer 1,5 stilling. Hattfjelldal kommune er vertskommune for tjenesten. En IKT-tjeneste med 3 årsverk kan være sårbart, og revisor mener at det kan være risikoer knyttet til IKT-sikkerhet.

Bærekraft

FNs bærekraftsmål angir viktige mål for felles retning i samfunnsutviklingen, globalt, nasjonalt og lokalt. **Generelt** berører bærekraftsmålene alle deler av en kommunes virksomhet. Manglende lokalt arbeid for bærekraftsmålene kan medføre feil tiltak og feil utvikling på mange kommunale virksomhetsområder med hensyn til en bærekraftig utvikling. Konsekvensene kan eksempelvis være økende fattigdom, mangel på rent vann, ødeleggelser av hav og landressurser, større ulikheter, fallende sysselsetting og fallende økonomisk vekst. Systematisk arbeid med bærekraftsmålene kan føre til en positiv utvikling på de samme områdene.

Kommuner er viktig for å realisere bærekraftsmålene (Meld. St 40, 2020-2021). Regjeringen forventer at fylkeskommuner og kommuner legger FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen. Miljø ble tidlig satt på dagsorden og er en forløper til bærekraftsmålene. *Stopp klimaendringene* er det trettende bærekraftsmålet. Den enkelte kommune har fram til nå i varierende grad vært opptatt av klima og miljø.

Hattfjelldal kommune har en strategisk kommuneplan (samfunnsdelen) for 2020 – 2030 (vedtatt i sak 20/5). Et av kapitlene gjelder FNs bærekraftsmål og kommunale strategier. To gjennomgående grep er angitt for å svare ut tre av bærekraftsmålene: Nyskaping og innovasjon – Innovasjon og infrastruktur (9), Samhandling – Samarbeid for å nå målene (17) og Fred og rettferdighet (16). Kommuneplanens arealdel er fra 2013 – 2023. Heller ikke økonomiplanen har tatt inn bærekraftsmålene (Økonomiplan 2023 – 2027). I kundemøte ble det fortalt at alle FNs bærekraftsmål og delmål som er relevante skal legges inn i nye planer når de utarbeides og eksisterende planer når disse revideres.

Planprogram for arealdelen var på høring i 2021. I påvente av eventuell utredning av anlegg for vindkraft, ble planprogrammet på nytt sendt på høring i 2023. I saksutredningen i sak 005/24 i plan- og ressursutvalget går det fram at det ikke vil være aktuelt for kommunen å utrede eller foreslå områder for vindkraftverk.

ROS og beredskap

Formålet med sivilbeskyttelsesloven er å beskytte liv, helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur. Sivilbeskyttelsesloven § 14 krever at kommunen skal utarbeide en helhetlig ROS (risiko- og sårbarhetsanalyse) og § 15 sier at det skal utarbeides en beredskapsplan basert på ROS. Kommuner står **generelt** overfor ulike potensielle utfordringer og hendelser, som det bør tas høyde for i ROS. Det er et krav at beredskapsplanen skal være oppdatert og revideres minimum en gang per år, samt at kommunen skal sørge for at planen jevnlig blir øvet. Loven stiller også krav til beredskapsplanens innhold, blant annet kriseledelse og varslingslister. Ulike utfordringer og hendelser vil også oppstå i framtida. ROS og beredskapsarbeidet er et tiltak for å redusere mulige konsekvenser av hendelser.

Hattfjelldal kommune hadde tilsyn fra Statsforvalteren med kommunal beredskap i 2021. Hovedinntrykket, slik det går fram i rapporten, var at Hattfjelldal kommune har arbeidet godt med samfunnssikkerhet og beredskap siden siste tilsyn. Det går fram av rapporten at det er utarbeidet en god helhetlig ROS-analyse med oppfølgingsplan. Kommunen har også vist god krisehåndteringsevne under pandemien. Forbedringspotensialet ligger i å bli enda tydeligere på den systematiske oppfølgingen av dette arbeidet. Det kan gjøres ved å ha tydelige ansvarsforhold og tidsfrister og et årshjul for fast aktivitet. Kommunens ROS-analyse og oppfølgingsplan er fra 2019. Den bør revideres og oppdateres så snart som mulig.

Internkontroll – system og implementering

Formålet med kravet om internkontroll i kommuneloven § 25 -1 er å forebygge og hindre regelverksbrudd, og sikre at regelverksbrudd blir oppdaget og korrigert. Dette krever **generelt** at kommunedirektøren har et system for internkontroll, som sikrer at eksempelvis oppvekstsektoren rapporterer om de faktiske forhold i sektoren og jevnlig evaluerer og korrigerer egen praksis. Revisor erfarer at flere kommuner ikke har et godt internkontrollsystem implementert, noe som øker sannsynligheten for at det kan få alvorlige konsekvenser for både tjenestemottakerne og kommunen. Bevissthet og kultur rundt avvik og oppfølging av avvik som grunnlag for læring og forbedring er sentralt i et internkontrollsystem.

Hattfjelldal kommune har Compilo som kvalitetssystem, og i kundemøte (august 2023) kom det fram at det er prosedyrer for internkontrollarbeidet. I årsmeldingen for 2023 framgår det at det stadig er utviklingsarbeid innen internkontroll. Hattfjelldal inngår i flere samarbeid, hvor det er andre kommuner som utfører tjenester for Hattfjelldal kommune. Risikoen er at kommunen ikke følger opp tjenesteutførelsen, f.eks. internkontrollen i kommunen som utfører tjenestene.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Sykefravær er **generelt** en risiko i kommuner. Sykefraværet har en kostnad, og den konsekvens at tjenestene ikke blir bemannet med riktig og tilstrekkelig kompetanse. Sykefraværet kan påvirke kontinuitet, effektivitet og være en belastning for brukere og kollegaer. Det kan medføre at det ikke er nok personell i skolen til å gi spesialundervisning, at saksbehandling blir forsinket og at andre ansatte må jobbe overtid med den belastningen det kan medføre. Helse, miljø og sikkerhet er også et tema knyttet til vold i både oppvekst- og helsesektoren.

Tidligere i dette kapitlet har vi sett at **Hattfjelldal kommune** har utfordringer med vakanser i stillinger, og at det er krevende å rekruttere. Dette kan påvirke sykefraværet ved at det blir slitasje på de som er på jobb. Det samla sykefraværet har variert i perioden 2021 – 2023, og var lavest i 2022 med 7,5 %, og høyest i 2023 med 8,7 %.

Kommunesamarbeid (kommunalt oppgavefellesskap)

Kommuneloven § 19 gir bestemmelser for kommunalt oppgavefellesskap som fra 2024 kan være et alternativ til tidligere § 27-samarbeid, som utgikk med den forrige kommuneloven. Det er en **generell sannsynlighet** for at organisatoriske løsninger som velges i denne overgangen ikke er hensiktsmessig og gir utilsiktede virkninger. Kommunalt oppgavefellesskap er lite lovregulert, noe som gjør at de enkelte samarbeidene selv må klare å identifisere de forholdene som er viktig å avklare ved etablering. Konsekvensen av organisatoriske endringer i kommunesamarbeid kan være at ansvaret for tjenester blir uklart, det kan være uklart hvordan samarbeidet styres og hvordan den økonomiske fordelingen mellom kommunene blir i praksis. En annen konsekvens er at avstanden til tjenesten kan øke og at kommunen ikke får tilstrekkelig kunnskap om tjenestene til å vurdere om de er tilstrekkelige, eller at tjenestene utvikler seg i en retning som den enkelte samarbeidskommune ikke ønsker eller er tjent med. Dette gjelder også for vertskommuner og samarbeidskommuner som er regulert i kommuneloven § 20. Det lages samarbeidsavtaler, men det er en risiko for at avtalene ikke er tilstrekkelige for blant annet å følge opp internkontrollansvaret og om samarbeidet virkelig dekker det behovet som var tenkt.

Hattfjelldal kommune er en liten kommune, som har begrenset mulighet til å ha et robust fagmiljø alene innenfor viktige tjenester. I årsrapporten for 2023 er det et eget kapittel om interkommunalt samarbeid. Hattfjelldal kommune er del av en rekke samarbeid helgelandsregionen. Dette gjelder alt fra mer uformelle samarbeidsforum til

vertskommunesamarbeid. Kommunesamarbeid om brukerretta tjenester som PPT, styrker Hattfjelldals kommunes mulighet til å yte kvalifiserte tjenester til aktuelle målgrupper, og det kan ha positiv effekt i en liten kommune at avstanden mellom tjenesteyter og mottakere av tjenestene er større. På en annen side kan denne avstanden være negativ for kommunens styring av og oversikt over tjenesteytelsen. Det er viktig med gode avtaler og regelmessige samarbeidsmøter med kommuner som inngår i samarbeidet. Et eksempel på risikoområde ved deltakelse i samarbeid med andre kommuner, og der det er en annen kommune som utfører tjenestene, er oppfølging av internkontrollen.

Hattfjelldal kommune har eget barnevern. Risikoen ved det, er at fagmiljøet er lite og sårbart, i tillegg til at det kan være for tette bånd mellom tjenestens ansatte og kommunens innbyggere.

3 ØKONOMI

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
	Offentlige anskaffelser

Økonomisk bærekraft

En bærekraftig økonomi innebærer **generelt** at kommunen må ha evne til å holde stabil tjenesteproduksjon over tid. Denne evnen kan måles gjennom størrelsen på kommunens netto driftsresultat, lånegjeld og disposisjonsfond. Driftsresultatet viser om kommunen klarer å frigjøre driftsmidler til investeringsformål, og dermed om det er mulig å fornye bygninger og anlegg uten at lånegjelden øker mer enn inntektene. I motsatt fall må en økende andel av inntektene brukes til å betjene gjelden i stedet for å gå til tjenesteyting. Konsekvensene blir dermed selvforsterkende, og før eller siden må kommunen kutte på bevilgninger til tjenesteproduksjon. Samtidig øker risikoen for at rentesjokk kan få store økonomiske konsekvenser.

Kommunene er pålagt å fastsette finansielle måltall å styre etter. Risikoen for å komme i et økonomisk uføre kan reduseres ved å fastsette tydelige og konkrete regler for hvordan kommunedirektør og kommunestyre skal forholde seg til de vedtatte måltallene når økonomiplanen skal behandles.

Det er nylig gjennomført forvaltningsrevisjon av økonomistyringen i **Hattfjelldal kommune**. Revisor mener at kommunen foran denne valgperioden har fått informasjon gjennom forvaltningsrevisjon for å sikre tilfredsstillende økonomistyring.

Offentlige anskaffelser

Regelverket omkring offentlige anskaffelser er komplisert, og **generelt er** det sannsynlig at det oppstår feil. Klagenemnda for offentlige anskaffelser kan bøtelegge når det gjøres feil. Feil tildelinger kan også føre til dyre rettssaker, negativ omtale og prosjekter som må utsettes fordi det må gjennomføres ny konkurranse. Feil i offentlige anskaffelser har også konsekvenser for tilbydere som ikke får oppdrag fordi at regelverket ikke følges. Anskaffelsesregelverket er til revidering. Endringene omfatter forenklinger under EØS-terskelverdi, hvor oppdragsgiver er foreslått en betydelig større frihet og fleksibilitet.

Regelverket er allerede endret ved at klima- og miljøhensyn fra 1.1.2024 skal vektas med 30%. Videre er seriøsitetskravene gjort enklare å forstå og mer tilgjengelig. Endringer i regelverk vil i en tidlig fase som regel utgjøre en risiko for at det gjøres feil.

Hattfjelldal kommune deltar i et samarbeid i Indre Helgeland rundt innkjøpsavtaler. Hattfjelldal kommune avgjør selv om de vil delta i den enkelte avtalen eller ikke. Endringer i regelverk vil i en tidlig fase som regel utgjøre en risiko for at det gjøres feil.

Budsjettering og tertialrapportering

Det kan **generelt** være risiko forbundet med budsjettering og tertialrapportering. Det er konkrete krav til hvordan budsjettet skal utarbeides, men det gjøres også subjektive vurderinger om måltall og budsjettpremisser, og oppfølgingen av disse som kunne vært bedre omtalt. Det er en sannsynlighet for at måltall og budsjettpremisser er uklare med den konsekvensen at de er vanskelig å styre etter. Presentasjonen av tertialrapportene som styringsverktøy har et forbedringspotensial.

Det vises til avsnittet om bærekraftig økonomi. Den nylig gjennomførte forvaltningsrevisjonen inneholder informasjon som kan være grunnlag for **Hattfjelldal kommune** å bruke i budsjetteringen og tertialrapporteringen.

Selvkost

Generelt har flere saksområder i kommunen gebyrbelagte tjenester hvor gebyret skal være til selvkost. Regelverket er komplisert, og det er sannsynlig at det kan oppstå feilføringer mellom selvkostområder og andre områder i kommunen. Det er også en sannsynlighet for feil i beregningen av kapitalkostnader. Konsekvensene av feil i selvkostberegningene er at enten kommunen eller innbyggerne må betale for den andre, eller at dagens abonnenter betaler for framtiden abonnenter eller motsatt. På flere områder øker gebyrene som følge av økt selvkost fordi eksempelvis vedlikeholdet av vannledninger ikke er fulgt opp.

Hattfjelldal kommune bruker Momentum, som er en løsning for beregning av selvkost.

4 OPPVEKST

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Tidlig innsats, saksbehandling, taushetsplikt og personvern (barnevern)	Åarjelsaemie (sør-samisk språk)
Sårbarhet i skole og barnehage (rekruttering)	Barn med særlige behov
	Barnehagemyndighet
	Sør-samisk språkområde

Sørsamisk språkforvaltningskommune

Hattfjelldal kommune er sør-samisk språkforvaltningskommune. Det betyr at samisk og norsk er likestilte språk. I Hattfjelldal kommune er det etablert et sørsamisk språksenter – Sijti Jarng. I skole og barnehage er det en lærerressurs i sørsamisk språk og kultur. Det kan være sårbart med få lærerressurser innen samisk språk.

Barn med særlige behov

Barn med særlige behov skiller seg **generelt** fra den ordinære elevmassen ved at de ikke får tilstrekkelig utbytte av den ordinære opplæringen. Det er en sannsynlighet for at barn med særlige behov ikke fanges opp tidlig og får den oppfølgingen de trenger. Manglende oppfølging kan gi konsekvenser for det enkelt barn sin videre utvikling og muligheter videre i livet. Kommunen kan også bli stilt til ansvar for ikke å ha gitt tilstrekkelig opplæring.

Andelen barn i grunnskolen med enkeltvedtak om spesialundervisning har ligget mye høyere i Hattfjelldal kommune, enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Andelen ble betydelig redusert fra 2021 til 2022. Det er viktig å ta med i vurderingen at det er få elever i antall det er snakk om, og prosentandelen endrer seg mye med få elever. Andelen som får spesialundervisning er økende utover grunnskolen, noe som kan indikere risiko for mangelfull tidlig innsats.

Hattfjelldal kommune har barnevernstjeneste i egen organisasjon, med 2 årsverk fordelt på barnevernsleder (1 årsverk) og to barnevernsmedarbeidere (0,5 årsverk hver). Det er risiko for at tjenesten er sårbar ved sykefravær og hvis noen av de ansatte slutter. Det kan også være risiko for at forholdene er for små og gjennomslippt i Hattfjelldal, og at kontakt med barnevernstjenesten kan føles ekstra ubehagelig. Hattfjelldal har lavere andel barn med melding og undersøkelse i barnevernstjenesten enn gjennomsnittet i kommunegruppen.

Barnehageeier og -myndighet (tilsyn)

Det har vært tre kommunale barnehager i **Hattfjelldal kommune**: Hattfjelldal oppvekstsenter, avdeling barnehage, og Susendal oppvekstsenter, avdeling barnehage og Varntresk barnehage. I Varntresk barnehagen var det ved oppstart høsten 2023 ett barn, som ble overflyttet til Hattfjelldal barnehage. Barnehagene i Hattfjelldal kommune ivaretar pedagognormen.

Grunnskole

Hattfjelldal kommune har ingen private grunnskoler. Det er i utgangspunktet tre oppvekstsentra i kommunen, men for tiden er skolene ved de to oppvekstsentrene Varntresk og Susendal midlertidig stengt på grunn av lavt elevtall og personalmangel. Rektorstillingen ved skolen i sentrum har også stått ledig. Den som ble tilsatt i 2023, takket likevel nei ved oppstart i stillingen. Lærenormen har blitt ivaretatt på alle trinnene ved Hattfjelldal skole de siste tre årene på rapporteringstidspunktet. Hattfjelldal kommune har oppmerksomhet på utenforskap, noe som er delvis begrunnelse for å midlertidig stenge skolene ved de to minste oppvekstsentrene.

Saksbehandling, taushetsplikt og personvern

Revisor erfarer **generelt** at flere kommuner ønsker å øke det tverrfaglige samarbeidet rundt barn i kommunen. Dette kan øke sannsynligheten for at personvern og taushetsplikt ikke blir ivaretatt. Tydelige retningslinjer og rutiner for ivaretagelse av personvern og taushetsplikt er viktig for å redusere konsekvenser som kan oppstå som følge av tverrfaglig samarbeid. Brudd på personvern og taushetsplikt kan få store konsekvenser for den enkelte person og økonomiske og omdømmemessige konsekvenser for kommunen.

Hattfjelldal kommune er en liten kommune med få innbyggere. Det kan gjøre det krevende å ivareta personvern og taushetsplikt i et gjennomsiktig samfunn. Hattfjelldal kommune kjøper tjeneste som personvernombud fra Digitale Helgeland. Hattfjelldal kommune har felles personvernombud med 13 andre kommuner gjennom Digitale Helgeland. Det er etablert felles retningslinjer og digitale verktøy for å sikre at personopplysninger behandles på en trygg og tillitsvekkende måte.

Minimumskravene til enkeltvedtak i forvaltningsloven er ikke tilstrekkelig for å ivareta saksbehandling med fokus på barnets beste. Det er sannsynlig at barnets beste og barnas stemme, er basert på omgivelsene rundt og ikke barnet. Konsekvensen kan være mangelfullt beslutningsgrunnlag som fører til feil beslutning og feil tiltak.

Selv om **Hattfjell**dal kommune har et samarbeid rundt personvern og personvernombud, kan det være risiko rundt saksbehandling, taushetsplikt og personvern, bl.a. annet på grunn av små og sårbare fagmiljø i kombinasjon med rekrutteringsproblem og vakanser.

5 VELFERD, HELSE OG OMSORG

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Tildeling av tjenester	Bruk av tvang
Utenforskap	Demensomsorg
Ivaretagelse av flyktninger	

Demensomsorg

Antallet eldre øker framover, og mange av disse kan bli rammet av demenssykdom. **Generelt** er kommunene er i ulik grad forberedt på dette. Det krever blant annet tilrettelegging med ulike boformer, dagaktivitetstilbud, og spesialkompetanse hos ansatte. Det er sannsynlig at kvaliteten i demensomsorgen både innen hjemmetjeneste og institusjon blir utfordret. Utfordringene er knyttet til å ivareta ulike behov, grader og typer av demenssykdom samt bruk av tvang. Konsekvensen er at brukerne ikke får tilstrekkelige tjenester som er tilpasset deres livssituasjon og for kommunen kan konsekvensen være at ressursene brukes lite effektivt.

Hattfjelldal kommune har en høy og økende pleietyngde, og økte behov for tjenester. Personalsituasjonen er krevende også innen helse og omsorg.

Det ble det satt av kr 375 000 kroner til forprosjekt for demensboliger. I kundemøte ble det pekt på at bygningsmassen innen sektoren fortsatt er uegna og mangelfull.

Utenforskap (tverrsektoriell risiko)

Flere og flere faller utenfor i samfunnet, og det er en **generell** sannsynlighet for at kommunene ikke klarer å være i forkant og jobbe forebyggende. Det er blant annet et økende behov for psykisk helsehjelp. Det er økt sannsynlighet for fattigdom blant barn og voksne, herav flere som har behov for sosialhjelp. Mangel på boliger for vanskeligstilte og økte priser på leiemarkedet rammer også mange av de som faller utenfor utdanning og arbeidsliv. Utenforskap kan medføre mange ulike konsekvenser, eksempelvis kommunens ansvar for sosialhjelp, men også konsekvenser i form av uro i lokalmiljøet og kriminalitet, samt den enkeltes muligheter i samfunnet. På dette kan kultur, idrett og frivilligheten være et bidrag for å redusere sannsynligheten for at noen faller utenfor.

Det er en risiko i **Hattfjelldal kommune** også, men det er ikke noe som utpeker seg som særlig alvorlig nå. Hattfjelldal kommune har oppmerksomhet rundt problemstillingen, blant annet ved å være bevisst på negative konsekvenser av å opprettholde barnehager og skoler med få elever.

Hattfjelldal kommune har gjennomgående mer positive tall på Ungdata-undersøkelsen enn gjennomsnittet for Norge som helhet. Unntaket er fullføring av videregående opplæring, andel som tror de blir arbeidsledig og rus (alkohol). Her er det mer negative tendenser blant ungdomsskoleelever i Hattfjelldal enn blant gjennomsnittet i Norge. Elevtallet er lite i Hattfjelldal, og få personer endrer prosenttallet mye, det må tas med i vurderingene.

Tildeling av tjenester

Generelt er det en sannsynlighet for at brukere av helse- og velferdstjenester ikke får den hjelp de har krav på, og at innbyggernes forventninger overgår tilbudet kommunen kan gi. Rett bemanning bør være på rett plass, tilsvarende riktig bruk av kompetanse ut fra behovet. Tildeling av tjenester berører problematikk rundt utskrivningsklare pasienter og mottaksmuligheter i kommunene samt arbeidsfordelingen mellom spesialhelsetjenesten og kommunen. Kartlegging for å fastsette rett nivå på tjenestene og individuell tilpasning av tjenester er viktig for å kunne gi riktige tjenester. En konsekvens av spesielt systematiske feil i tildelingene er at brukerne ikke får det tilbudet de har krav på, som i neste omgang kan gi dårligere livskvalitet.

Dette kan være risiko i **Hattfjelldal kommune**, blant annet på grunn av generell mangel på personale, og mangel på personale med riktig kompetanse og mangel på egne boliger. I årsrapporten for 2023 står det at det har vært en økning i behov for langtidsplasser, noe som har gått ut over muligheten til å ta imot pasienter fra spesialisthelsetjenesten. Dette har resultert i økning i døgnbøter. Fra 2024 er det åpnet opp for å åpne avdeling 3 ved sykehjemmet, noe som vil gjøre mulighetene større for å ta imot pasienter fra spesialisthelsetjenesten.

Noen kommuner har en egen gruppe, avgrenset fra de enhetene som yter tjenestene, som mottar og vurderer tildeling av tjenester. Hattfjelldal kommune har ikke det. Det kan gi større risiko for at andre hensyn enn søkerens tjenestebehov legges til grunn i vurderingen. Revisor kjenner ikke til eksempler på at det har skjedd.

Bruk av tvang

Tilsynsrapporter har avdekket mangelfull lovanvendelse, noe som **generelt** er alvorlig både for pasienter og helsepersonell. Tvang forekommer relativt hyppig innenfor helse, og det skal fattes vedtak ved bruk av tvang. Tvang uten vedtak begrunnes ofte i pasientens, medpasienters eller ansattes beste. En konsekvens av manglende vedtak er at vurderingen bak bruk av tvang ikke dokumenteres og i verste fall ikke gjøres. Dette kan videre gi grobunn for en praksis med økende bruk av tvang. Eksempel på situasjoner der tvang brukes:

I **Hattfjelldal kommune** kan en hektisk hverdag, med lav bemanning og utstrakt vikarbruk, gjøre risikoen bruk av tvang uten vedtak større. Mangel på egne lokaler og boliger kan også øke sannsynligheten for at beboere får redusert bevegelsesfrihet (låst inne). Revisor har ikke informasjon om hvordan det bygningsmessig, eller rutinemessig, er lagt til rette for ikke å bruke til tvang.

Ivaretagelse av flyktninger

De siste årene har kommunen **generelt** tatt imot et økende antall flyktninger. Kvalifisering av flyktninger til jobb og utdanning er viktig for å unngå utenforskap. Integreringsloven skiller mellom grupperinger av flyktninger og det er egne regler for ukrainske flyktninger med andre krav. Dette kompliserer arbeidet for de som skal ivareta arbeidet med introduksjon og opplæring. Det er ekstra press på tjenester innen helse- og velferd på grunn av mottak av høyt antall ukrainske flyktninger i 2022 og senere. Utleiemarkedet tømmes for boliger og prisene i privatmarkedet øker. Det er et spørsmål om integreringstilskuddet er tilstrekkelig og om det brukes på rett måte for å ivareta flyktningene. Hvis kommunen ikke lykkes med integrering av flyktninger kan de ende opp som sosialmottakere i stedet for å bidra som skattebetalere.

Hattfjelldal kommune har bosatt, eller har avtalt å bosette til sammen 37 flyktninger i perioden 2022 – 2024. Det er tilsatt en miljøterapeut i 100 % stilling, rettet inn mot integrering av flyktninger. Kommunen får tilskudd fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) til integrering, bosetting og undervisning. Det er i hovedsak ukrainske flyktninger som kommunen har mottatt. De er ikke kvoteflyktninger, og har derfor ikke de samme rettighetene i introduksjonsprogrammet. Det kan derfor være risiko for at de blir sosialhjelpsmottakere, dersom de ikke raskt får ordinær jobb. Dette kan oppstå allerede i 2024 (Budsjett 2024 – Økonomiplan 2024 – 2027. Hattfjelldal kommune). Dette kan medføre større risiko for utenforskap.

6 TEKNISK

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Vedlikeholdsetterslep	Planarbeid
	Klima og miljø
	Brann
	Næring, skog- og landbruk

Klima og miljø

Klima og miljø gir **generelt** kommunen ulike utfordringer innenfor teknisk sektor, eksempelvis utfordringer som følge av ekstremvær. Det kan være ulik vektning av klima- og miljøhensyn, samt potensiale for motstrid mellom ulike hensyn som klima- og miljø, samiske rettigheter, jordvern og behovet for samfunnsutvikling. Klima- og miljøplanleggingen har innvirkning på annet planverk og har betydning for sektorovergripende forvaltning, blant annet i arealplanlegging, beredskap knyttet til infrastruktur, vann- og avløpsforvaltning og drift og vedlikehold av kommunal eiendom. Kommunen kan bli stilt til ansvar dersom klima- og miljøhensyn ikke blir hensyntatt blant annet i arealplanlegging og byggesaksbehandling. Bærekraftsmålene, sammen med de mer kjente områdene om klima og miljø, stiller krav til kommunene på mange områder, eksempelvis materialgjenvinning, omstilling i næringslivet og håndtering av et mer utfordrende klima.

Hattfjelldal kommune har en klima- og energiplan fra 2021. Planen gjelder for perioden 2020 – 2030. Oppfølging av planen, blant annet gjennom sammenheng med andre planer kan være krevende, og knyttet risikoer til.

Planarbeid

Generelt driver planprosessene de kommunale tjenestene fremover, og oppstiller rammene for kommunens samfunns-, areal- og næringsutvikling. Planarbeidet utfordrer dynamikken mellom regelverket, statlige føringer og forholdet til det lokale handlingsrommet. Målsettinger i planverket er ofte lite konkrete, målbare og tidsbestemte, noe som gjør det vanskelig å evaluere måloppnåelsen i etterkant. Ivaretagelse av bærekraftsmål i planarbeidet står sentralt og fordrer god tverrsektoriell samhandling. Manglende oppdatering av planverket, eksempelvis planstrategi, samfunnsplan og arealplan får konsekvenser for tiltakshavere og saksbehandlingen i kommunen. Eldre og utdaterte areal- og reguleringsplaner fører til et økt antall dispensasjonssøknader, noe som i sin tur øker den kommunale ressursbruken og fører til lengre saksbehandlingstider. Administrasjonen og politisk nivå kan vekte hensyn ulikt i

spørsmålet om dispensasjoner, noe som kan både kan føre til at tilnærmet like saker får ulike utfall og at beslutningen skaper presedens for nye saker.

Hattfjelldal kommune vedtok Kommuneplan Samfunnsdel 2018 – 2030 i januar 2020. Kommuneplanen arealdel – planprogram ble endret og oppdatert med samfunnssikkerhet, beredskap og ROS-analyse, og sendt på høring høsten 2023. Arealplanen er ikke vedtatt. Det kan medføre risiko for at reguleringsplaner som er forankret i gjeldende arealplan er foreldet og ikke ivaretar nye føringer for regulering av areal.

Vedlikeholdsetterslep

Generelt mangler kommuner ofte gode systemer for vedlikehold når det kommer til vann og avløp, eiendomsforvaltning og samferdsel. Vedlikeholdsetterslepet på disse områdene er i dag omfattende og har konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet. En stor bygningsmasse og mye veg som skal vedlikeholdes belaster kommunens økonomi. Alle innbyggere i kommunen skal motta trygt og godt vann, noe som stiller krav til distribusjonsnett, kontroll av vannkilder/høydebasseng og behovet for en reservevannkilde. Svikter tilførselen av trygt vann kan det få konsekvenser for liv og helse. Hovedutfordringene for avløp er relatert til ledningsnett, rensing og overvannsproblematikk. Konsekvensene av svikt i avløpssystemet er forurensning.

I budsjettokumentet for 2024 fremgår det at **Hattfjelldal kommune** har redusert bemanningen innen vedlikehold, og at det har vært høyt sykefravær i avdelingen, som påvirker vedlikeholdsetterslepet. Det er søkt løsninger, både tekniske og organisatoriske, for å være ajour med vedlikeholdsbehovet.

Brann

Generelt har Brann og redning har ansvar for å ivareta både forebyggende og akutte oppgaver. Dette er oppgaver som krever tilstrekkelig internkontroll, rutiner for forebyggende arbeid (feiing og branntilsyn), HMS og kompetanseheving. For eksempel kreves oppdatert kunnskap innen slukking av elektriske fremkomstmidler som elbiler og el-ferjer. Konsekvenser av svikt innenfor brann og redning kan være store, som at liv og verdier ikke blir tilstrekkelig sikret. Det er også knyttet usikkerhet til konsekvensene av en rettskraftig dom fra Møre og Romsdal tingrett om lovligheten av å fastsette sjablongmessig feieavgift for hytter.

Hattfjelldal kommune har eget brann- og feievesen. Kommunen har prosjektert nytt tilbygg til brannstasjonen, som er planlagt oppstart av bygging sommeren 2024. Nåværende bygg ivaretar ikke Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DPS) krav til slike bygg, og det vil ikke bli gitt videre dispensasjon for å rette opp forhold knyttet til 2 garderober og 2 dusjavdelinger

(dame herre) og krav om ren og skitten sone (Årsbudsjett og økonomiplan for 2024-2026). Det kan være aktuelt å følge opp dette prosjektet.

7 EIERSTYRING

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
HaG Vekst AS (EK og FR)	Helgeland Kraft AS (EK og FK)
Hattfjelldal Service og Næringsbygg AS (EK og FK)	Hattfjelldal Vekst AS (EK og FK)

Manglende eller ikke oppdatert eierskapsmelding – generell eierskapskontroll

Kommuneloven § 26-1 sier, **generelt**, at kommunen minst en gang i valgperioden skal utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret. Bestemmelsen stiller også krav til eierskapsmeldingens innhold. Revisor vurderer at det er høy risiko forbundet med at kommunen mangler eierskapsmelding og moderat risiko hvis den ikke er behandlet i den forrige valgperioden. Dette gjør at kommunestyret ikke har oversikt over hva de eier og ikke har et verktøy for å utføre en god og forutsigbar eierstyring.

Kommunestyret i **Hattfjelldal kommune** vedtok eierskapsmelding i november 2020, altså i valgperioden 2019 – 2023. Eierskapsmeldingen inneholder oversikt over selskaper som kommunen har eierskap i. Eierskapsmeldingen inneholder ikke beskrivelse av kommunens formål med de eierskapet i det enkelte selskap. Oversikten er i hovedsak samsvar med oversikten i note 5

Kommunen har mange eierinteresser i ulike selskaper samt at kommunale tjenester ivaretas i noen av disse selskapene. Dette gjør at kommunen bør være tettere på disse selskapene for å følge opp eierskapet i forhold til kommunens forventninger og at kommunen er aktiv i eierstyringen. Når kommunen både kjøper tjenester fra selskaper og samtidig eier selskapet, kan det være en risiko for at disse rollene blandes.

Hattfjelldal kommune har høy eierandel/er eneeier i Hattfjelldal Næringselskap AS (100 %) og Hattfjelldal Næringsbygg AS (100 %). Det kan være aktuelt å gå inn med eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i disse selskapene. Hattfjelldal kommune er også eier av HaG Vekst (34,8 %), sammen med Grane kommune (34,8 %) og Norgesvinduet Svenningdal AS (30,4). Også det selskapet kan det være aktuelt å gjennomføre eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i. Revisor anbefaler at Hattfjelldal kommune gjennomfører eierskapskontroll og blir med i forvaltningsrevisjon av Helgeland Kraft AS dersom det er andre

eierkommuner som prioriterer en eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i det selskapet. Eierskapsinformasjonen er hentet fra SmartCheck.no 3. april 2024.